

بررسی رابطه‌ی بهزیستی روانشناختی و سازگاری اجتماعی با هوش عاطفی مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز

الهام سینایی^۱

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی رابطه‌ی بهزیستی روانشناختی و سازگاری اجتماعی با هوش عاطفی مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز انجام گرفت. پژوهش حاضر براساس هدف از نوع کاربردی و براساس نحوه‌ی گردآوری داده‌های تحقیق از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز به تعداد ۲۰۰ نفر بودند که از این تعداد ۱۲۷ نفر با استفاده از جدول مورگان و با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه‌ی بهزیستی روانشناختی ریف (۱۹۸۹)، پرسشنامه سازگاری اجتماعی پی کل و ویسمن (۱۹۹۹) و پرسشنامه هوش عاطفی بار-آن (۱۹۸۰) بود. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات SPSS23 استفاده شد و برای پاسخگویی به فرضیه‌های پژوهش از همبستگی پیرسون و روش رگرسیون چندگانه استفاده شد. با توجه به نتایج پژوهش بین هوش عاطفی با سازگاری اجتماعی مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز رابطه وجود دارد ($r = 0/711, P < 0/001$)، بین هوش عاطفی با بهزیستی روانشناختی رابطه وجود دارد ($r = 0/850, P < 0/001$). نتایج تحقیق حاضر نشانگر اهمیت هوش عاطفی به عنوان یکی از مولفه‌های مهم روانشناسی است. بنابراین ارائه آموزش‌های مبتنی بر تقویت هوش عاطفی و سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی به عملکرد اجتماعی بهتر آنان منجر می‌گردد.

کلمات کلیدی: هوش عاطفی، بهزیستی روانشناختی، سازگاری اجتماعی، کودکان اوتیسم، مادران

^۱ کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی و تربیتی (نویسنده مسئول)

مقدمه

دوران کودکی یکی از حساسترین و مهم‌ترین نقطه زندگی هر فرد و والدین آن کودک می‌باشد که به مراقبت‌های زیادی در این دوران نیازاست. والدین تمام تلاش خود را برای نگهداری و رفع نیازهای کودک می‌کنند. والدین در رابطه با کودک نقش خطیری برعهده دارند. این نقش و نیازها برای والدین به خصوص مادران کودکان اوتیسمی متفاوت و سنگین تر از والدین و مادران کودکان عادی است. هوش عاطفی آخرین تحول و ابداع مهم در درک رابطه بین تفکر و عاطفه است. برخلاف عقاید قبلی بهترین و منحصر به فرد ترین کمکی این سازه کرده این است که عواطف و افکار را با هم سازگار می‌داند و هوشمندانه آن‌ها را با هم ترکیب می‌نماید. درسازه‌های هوش عاطفی ادعا می‌شود که تفکر و عاطفه آنگونه که قبلا فرض می‌شد جدای ازهم نیستند. افرادی که هوش عاطفی بالاتری دارند، راحت‌تر از دیگر افراد احساسات خود را کنترل می‌کنند. قدرت بیشتری برای تحت اختیار درآوردن عواطف خود دارند و اجازه نمی‌دهند عواطف آن‌ها بیش از حد لازم و در سطح افراطی عمل کند یا پسروی عاطفی داشته باشند. آن‌ها برای کنترل احساسات خود شگردها و مهارت‌های زیادی را می‌دانند و در اکثر موارد با سرعت عمل از این مهارت‌ها و شگردها استفاده می‌کنند. آن‌ها را به راحتی خشم خود را کنترل کرده و آن‌را در مسیر درست برای تخلیه و رسیدن به نتیجه مناسب هدایت می‌کند. زود و نابهنگام مضطرب نمی‌شوند و در این موارد می‌دانند که چگونه باید آرامش خود را حفظ کنند. افرادی که از هوش عاطفی بالایی برخوردارند، علاوه بر اینکه احساسات خود را به خوبی می‌شناسند در شناخت احساسات دیگران نیز عملکرد خوبی دارند. این مهارت موجب می‌شود که فرد بتواند دیدگاه و نظر افراد دیگر را از لحاظ احساسی درک کند و به عبارتی بتواند خود را به جای او بگذارد. داشتن چنین مهارتی موجب می‌شود که فرد بتواند روابط خود را به بهترین وجهی اداره کرده و سازمان دهد. افرادی که از هوش عاطفی بالاتری برخوردارند، از لحاظ روابط اجتماعی بسیار موفق هستند. آن‌ها به راحتی روابط خود را برقرار می‌کنند، می‌توانند با مهارت‌هایی که دارند، این روابط را حفظ کرده و تحکیم بخشند. آن‌ها در روابط خود راحت، فاقد اضطراب و خونگرم عمل می‌کنند و دیگران را نیز به راحتی می‌پذیرند. افراد دیگر در ارتباط با این افراد احساس راحتی و آرامش می‌کنند و معمولا تمایل بیشتری برای ادامه ارتباط با این افراد دارند. در حالی که افرادی که دارای هوش عاطفی پائین‌تری هستند، در روابط، سرد و خشک ارزیابی می‌شوند و اغلب روابط آن‌ها در همان مراحل اولیه با شکست مواجه می‌شود. افرادی که از بهزیستی روانشناختی بهتری برخوردارند قطعا دارای ویژگی‌هایی از قبیل شاد بودن، لذت از زندگی، ارتباطات اجتماعی مناسب و بطور کلی رضایت بالاتر از زندگی بوده و سازگاری اجتماعی آنان بهتر از افرادی است که بهداشت روانی و بهزیستی روانشناختی پایینی دارند.

امروزه باگسترش تنش‌های اجتماعی و محیطی شاهد کاهش هوش عاطفی و سازگاری اجتماعی عوامل مرتبط با اجتماعی شدن افراد هستیم زندگی اجتماعی افراد در جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

مطالعه‌ی هوش عاطفی کوششی برای شناخت ویژگی‌های متفاوت انسان است که در دنیای جدید ازیکسو، بسیار کوچک و یکپارچه شده و از سوی دیگر، بسیار بزرگ و متنوع است و باتوجه به جایگاه جایگاه خاص مادران در تربیت و نگهداری فرزندان به ویژه مادران دارای کودکان اوتیسم نقش‌های مهمی ایفا می‌کند (مقیم، رضا، ۱۳۹۵).

یکی از مسائل مطرح در روانشناسی مثبت هوش عاطفی است. هوش عاطفی شکلی از هوش است که به تفاوت‌های افراد در شناخت احساسات، انگیزش و کنترل هیجانات هم در زمینه فردی و هم در روابط اجتماعی اشاره دارد (پترایدز و فارنهام^۲، ۲۰۱۴).

به طور کلی دو رویکرد عمده در حوزه‌ی هوش عاطفی مطرح است:

۱. رویکرد توانایی (غیرترکیبی): این رویکرد براساس توانایی پردازش اطلاعات عاطفی است و توسط مایرسالوی (۱۹۹۰) مطرح شده است (به نقل از یوسفی ۱۳۹۵).

۲. رویکرد ترکیبی: که تلاش می‌کند تا دیدگاه‌های توانایی و شخصیتی را ترکیب کرده و یک مفهوم پویا بسازد. رویکرد ترکیبی توسط نظریه پردازانی مانند بارآن (۲۰۰۰) و گلمن^۳ (۱۹۹۵) مطرح شده است (به نقل از یوسفی، ۱۳۹۵).

بارآن (۲۰۰۰) هوش عاطفی را مجموعه‌ای از توانایی‌ها و مهارت‌های غیرشناختی میدانند. وی برای سنجش هوش عاطفی از مقیاسی که شامل ۵ مولفه و ۵ عامل است استفاده کرد. این مولفه‌ها عبارتند از: مهارت‌های درون فردی، مهارت‌های میان فردی، مهارت‌های سازگاری، تنیدگی و خلق عمومی (یوسفی، فریده و کشاورزی، سمیه، ۱۳۹۶).

آنچه که سرمایه عاطفی از آن به هوش عاطفی و هوش هیجانی نیز یاد می‌شود می‌خواهد به مایموزد ایجاد روابط فردی و شغلی خود و ارتقا و بهبود می‌باشد و در واقع رسیدن به موفقیت‌ها در زندگی است. هسته‌ی اصلی هرگونه روابط موفق آمیزه‌ی درستی از احساسات، منطق و استدلال است (و ثوقی، کیا، حسین، ۱۳۹۵).

گلمن (۱۹۹۵) عناصر هوش عاطفی را به دو طبقه عناصر فردی و اجتماعی تقسیم می‌کند، عناصر فردی شامل خودآگاهی، خودتنظیمی، خودانگیزی و عناصر اجتماعی شامل همدلی و مهارت‌های اجتماعی می‌باشد. پژوهش‌های صورت گرفته در رابطه با هوش عاطفی، حاکی از پیش‌بینی‌کنندگی مثبت توسط هوش عاطفی بودند (کاسکر؛ مک، سندل، گارگ^۴ ۲۰۱۳ و راستگویی، محمد و رضا، جوکار ۱۳۹۶).

دانیل گلمن (۱۹۹۵) می‌گوید هوش عاطفی مهارتی است که دارنده‌ی آن می‌تواند از طریق خودآگاهی، روحیات خود را کنترل کند، از طریق خودمدیریتی آن را بهبود بخشد، از طریق همدلی، تاثیر آنها را درک کند و از طریق مدیریت روابط به شیوه‌هایی رفتار کند که روحیه خود و دیگران را بالا ببرد (دوستار، علی، ۱۳۹۷).

جان مایر^۵ پیترسالوی: هوش عاطفی توانایی ارزیابی، بیان و تنظیم عاطفه خود و دیگران و استفاده کارآمد از آن است (همان منبع).

مارتینز^۶ هوش عاطفی را به عنوان مجموعه‌ای از مهارت‌های غیرشناختی، قابلیت‌ها و شایستگی‌هایی قلمداد می‌کند که توانایی فرد را برای سازگاری و انطباق با تقاضاها و فشارهای محیطی تحت تاثیر قرار می‌دهد. این تعریف در عمل به معنای آن است که که فرد مجهز به هوش عاطفی قادر به پردازش اطلاعات مرتبط با عواطف و احساسات بوده و می‌تواند این اطلاعات را در وظایف شناختی و دیگر رفتارهای مورد نیاز بکارگیرد. بنابراین برای فرد این امکان ایجاد می‌شود تا به گونه‌ای کارا تر و موثرتر با مسائل روزمره زندگی شخصی خود روبرو شود (سلمانیپور؛ علی، علیتی؛ حسین، افخم، محمد رضا و شکرزاده، مرتضی، ۱۳۹۵).

پژوهش‌های گسترده نشان داده‌اند که افرادی که از بهزیستی روانشناختی بهتری برخوردارند قطعاً دارای ویژگی‌هایی از قبیل شاد بودن، لذت از زندگی، ارتباطات اجتماعی مناسب، و بطور کلی رضایت بالاتر از زندگی بوده و کیفیت زندگی آن بهتر از افرادی است که بهداشت روانی و بهزیستی روانشناختی پایینی دارند (بهرامی، محمد و مشعوف، زهرا، ۱۳۹۳).

بهترین تعریف و بازنمایی از بهزیستی روانشناختی را ریف (۱۹۸۹) ارائه داده است. از نظر وی بهزیستی روانشناختی شش مولفه دارد که عبارتند از: پذیرش خود، رابطه مثبت با دیگران، خودمختاری، زندگی هدفمند، رشد شخصی و تسلط بر محیط. نقش و اهمیت بهزیستی روانشناختی سبب گردیده است تا بسیاری از پژوهشگران به بررسی عوامل تعدیل کننده‌ای پردازند که تاثیر فشارهای روانی را بر بهزیستی روانی افراد کاهش دهند (احمدی سرخونی، حسن؛ سعادت زاده، علی و زینلی پور، محمد، ۱۳۹۴).

با توجه به مطالعات صورت گرفته می‌توان گفت، والدین به ویژه مادران نقش محوری بر رشد روانی، اجتماعی و تحصیلی کودکان دارند و والدین به خصوص مادران به دلیل مسئولیت سنگین و متحمل شدن فشار و استرس زیاد ناشی از نگهداری کودک اوتیسمی ممکن است قادر به کنترل عواطف و درک کردن احساسات دیگران در موقعیت‌های مختلف نباشند و به دنبال در معرض بیماری‌های جسمی و روحی قرار بگیرند، در نتیجه توجه به مسائل والدین این کودکان حائز اهمیت است (سیاروچی، علی، ۱۳۹۶).

³ Golman

⁴ Kasker ; Mak; Sandel & Garg

⁵ John Mayer & Peter Salvi

⁶ Martinz

اینکلیبرگ ۲۰۰۴ به نقل از رضویان شاد ۱۳۹۶ در پژوهش خود بر این فرض که عواطف ممکن است در سطح سازگاری اجتماعی موثر باشد تاکید می‌کند.

نتایج پژوهش صفوی و لطفی (۱۳۹۶) نشان داد که بین هوش عاطفی و سازگاری اجتماعی رابطه‌ی معناداری وجود دارد. در واقع نه تنها افکار و قضاوت‌های افراد تحت تاثیر قرار می‌دهد بلکه بر تعاملات اجتماعی زندگی واقعی افراد نیز تاثیر می‌گذارد. سازگاری اجتماعی انعکاسی از تعامل افراد با دیگران، رضایت از نقش‌های خود و نحوه‌ی عملکرد در نقش‌هاست که به احتمال زیاد تحت تاثیر شخصیت قبلی، فرهنگ و انتظارات خانواده قرار دارد. سازگاری اجتماعی مهمترین نشانه سلامت روان است و ارتباط نزدیکی با بهزیستی روانشناختی دارد به هر میزان فرد با محیط پیرامون و وضعیت زندگی‌اش سازگار شود به همان نسبت از سلامت روانی بالاتری برخوردار است (والی پور، علی، ۱۳۹۴).

هرچند ممکن است پژوهش‌هایی در حجم انبوه در مورد کودکان اوتیسم وجود داشته باشد، اما هیچ یک از آن مسائل مربوط به مادران کودکان اوتیسم را مورد توجه قرار نداده است. و همچنین به بررسی متغیرهایی چون هوش عاطفی و سازگاری اجتماعی بهزیستی روانشناختی مادران دارای کودکان اوتیسم نپرداخته اند لذا با توجه به اهمیت این قشر از جامعه کمک به بهزیستی روانشناختی و سازگاری اجتماعی آن‌ها مهم می‌نماید. در این راستا هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی هوش عاطفی با سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز می‌باشد. در اینجا این مسئله مطرح می‌شود آیا می‌توان با سازگاری اجتماعی روی افزایش هوش عاطفی تاثیر گذاشت؟ و یا می‌توان با استفاده از راهبردهای بهزیستی روانشناختی روی افزایش میزان هوش عاطفی مادران دارای کودکان اوتیسم تاکید کرد؟ بنابراین این پژوهش در صدد بررسی رابطه‌ی هوش عاطفی با بهزیستی روانشناختی و سازگاری اجتماعی مادران دارای کودکان اوتیسم در شهر تبریز می‌باشد.

هدف اصلی

بررسی رابطه‌ی بهزیستی روانشناختی و سازگاری اجتماعی با هوش عاطفی مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز

اهداف جزئی پژوهش

بین هوش عاطفی با سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز رابطه وجود دارد.

بین هوش عاطفی با سازگاری اجتماعی مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز رابطه وجود دارد.

بین هوش عاطفی با بهزیستی روانشناختی مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز رابطه وجود دارد.

سهم چندگانه سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی در پیش‌بینی هوش عاطفی مادران دارای کودکان اوتیسم چیست؟

فرضیه‌های پژوهش

بین هوش عاطفی و سازگاری اجتماعی در بین مادران دارای کودکان اوتیسمی در شهر تبریز رابطه وجود دارد.

بین هوش عاطفی و بهزیستی روانشناختی مادران دارای کودکان اوتیسمی در شهر تبریز رابطه وجود دارد.

سهم چندگانه‌ی سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی در پیش‌بینی هوش عاطفی مادران دارای کودکان اوتیسمی در شهر تبریز تا چه اندازه است؟

روش پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی روابط ساده و چندگانه سازگاری اجتماعی با هوش عاطفی مادران دارای کودکان اوتیسم شهر تبریز است. در این راستا، در این فصل، با توجه به تحلیل‌های آماری انجام شده، ابتدا نتایج آماری (توصیفی، استنباطی) مربوط به متغیرهای پژوهش ارائه شده‌اند. سپس بر اساس روش‌های آماری استنباطی به کار گرفته شده در این پژوهش، پیش‌فرض‌های این روش‌ها مورد بررسی قرار گرفت و پس از آن نتایج تحلیل‌هایی که به بررسی فرضیه‌های پژوهشی صورت گرفته‌اند، ارائه گردیدند.

ابزارهای پژوهش

در این پژوهش از سه پرسشنامه هوش عاطفی بار-آن ۱۹۹۸ که دارای پنج مقیاس یا جنبه (مهارت های درون فردی، مقابله با فشار، سازگاری و خلق کار) و پانزده خرده مقیاس است. پاسخ های آزمون نیز در روی یک مقیاس ۵ درجه ای در ردیف لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی، مخالفم، کاملاً مخالفم) تنظیم شده است و دارای ۹۰ سوال میباشد، و مقیاس سازگاری اجتماعی پی کل و ویسمن ۱۹۹۹ که این مقیاس روابط بین فردی را در نقش های مختلف شامل احساسات، رضایت، اختلاف و عملکرد ارزیابی میکند، و مقیاس بهزیستی روانشناختی که در سال ۱۹۸۹ توسط ریف طراحی شده و فرم اصلی این پرسشنامه دارای ۱۲۰ ماده میباشد ولی در بررسی های بعدی فرم های کوتاهتر ۸۴ ماده ای و ۵۴ ماده ای و ۱۸ ماده ای نیز پیشنهاد گردید مقیاس بهزیستی روانشناختی یک مفهوم چند بعدی است و شامل ۶ مولفه (پذیرش خود، روابط مثبت با دیگران، خودمختاری، تسلط بر محیط، زندگی هدفمند، رشد فردی) میباشد استفاده گردیده است.

تجزیه و تحلیل داده ها

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهشی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
هوش عاطفی	۲۶۳/۱۵	۴۸/۷۱
سازگاری اجتماعی	۵۰/۰۳	۴/۵۶
بهزیستی روانشناختی	۵۲/۸۸	۹۰/۴۰

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهشی را نشان می دهد. میانگین و انحراف معیار هوش عاطفی ۲۶۳/۱۵ و ۴۸/۷۱، میانگین و انحراف معیار سازگاری اجتماعی به ترتیب ۵۰/۰۳ و ۴/۵۶ و میانگین و انحراف معیار بهزیستی روانشناختی به ترتیب ۵۲/۸۸ و ۹۰/۴۰ میباشد.

نرمال بودن

برای بررسی نرمال بودن داده ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در زیر گزارش شده است.

جدول ۲ آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیرها	آماره	سطح معنی داری
هوش عاطفی	۰/۹۶	۰/۰۰۱
سازگاری اجتماعی	۰/۱۹۳	۰/۰۰۱
بهزیستی روانشناختی	۰/۰۸۳	۰/۰۰۱

جدول ۲- نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش را نشان میدهد. طبق نتایج فوق، تمامی متغیرهای پژوهشی با توجه به آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، سطح معناداری آنها بزرگتر از ۰/۰۰۱ می باشد ($p > 0.001$). این بدان معناست که متغیرهای ما دارای توزیع نرمال میباشند.

فرضیه های پژوهش

فرضیه یک: بین هوش عاطفی و سازگاری اجتماعی در بین مادران دارای کودکان اوتیسمی در شهر تبریز رابطه وجود دارد.

برای پاسخگویی به این فرضیه از روش همبستگی پیرسون استفاده گردید.

جدول ۳- ضریب همبستگی هوش عاطفی و سازگاری اجتماعی

متغیرها	هوش عاطفی	سازگاری اجتماعی
هوش عاطفی	-	
سازگاری اجتماعی	۰/۷۱۱	-

* p<0/05   **p<0/01

جدول ۳- ضریب همبستگی هوش عاطفی با سازگاری اجتماعی را نشان می دهد. با توجه به نتایج ضرایب همبستگی، هوش عاطفی و سازگاری اجتماعی مادران دارای کودکان اوتیسم رابطه وجود دارد ($r=0/711$ و $p<0/01$). فرضیه دو: بین هوش عاطفی و بهزیستی روانشناختی مادران دارای کودکان اوتیسمی در شهر تبریز رابطه وجود دارد.

برای پاسخگویی به این فرضیه از روش همبستگی پیرسون استفاده گردید.

جدول ۴- ضریب همبستگی بهزیستی روانشناختی با هوش عاطفی

متغیرها	هوش عاطفی	سازگاری اجتماعی
هوش عاطفی	-	
بهزیستی روانشناختی	**۰/۸۵۰	-

* p<0/05   **p<0/01

جدول ۴- ضریب همبستگی هوش عاطفی و بهزیستی روانشناختی را نشان می دهد. با توجه به نتایج ضرایب همبستگی، بین هوش عاطفی و بهزیستی روانشناختی مادران دارای کودکان اوتیسمی رابطه وجود دارد ($r=0/850$ و $p<0/01$). فرضیه سه: سهم چندگانه ی سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی در پیش بینی هوش عاطفی مادران دارای کودکان اوتیسمی در شهر تبریز تا چه اندازه است؟

برای پاسخگویی به فرضیه پژوهش از رگرسیون چندگانه همزمان استفاده شد.

جدول ۵- نتایج ضرایب رگرسیون برای هوش عاطفی بر اساس سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی

متغیرهای پیش بین	ضرایب استاندارد نشده		خطای معیار	B	سطح معنی داری
	ضرایب استاندارد شده	Beta(بتا)			
مقدار ثابت			۶۹/۴۵۹	۶/۱۵۴	۰/۰۰۱
سازگاری اجتماعی	۰/۳۳۷	۰/۰۳۲	۰/۹۵۰		۰/۰۰۱
بهزیستی روانشناختی	۴/۵۴۰	۰/۸۷۷	۰/۴۶۱		۰/۰۰۱

متغیر ملاک: هوش عاطفی

با توجه به نتایج جدول ۵- تاثیر سازگاری اجتماعی بر روی هوش عاطفی معنادار می باشد ($t=0/355$ و $p<0/01$) و تاثیر بهزیستی روانشناختی بر روی هوش عاطفی معنادار می باشد ($t=9/851$ و $p<0/01$). ضریب رگرسیون سازگاری اجتماعی بر روی هوش عاطفی ($\beta = 0/032$) و ضریب رگرسیون بهزیستی روانشناختی بر روی هوش عاطفی ($\beta = 0/877$) با توجه به مقدار

آزمون t معنادار است و نشان می دهد که سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی می توانند هوش عاطفی را به طور معناداری پیش بینی نمایند.

جدول ۶- خلاصه مدل پیش بینی هوش عاطفی براساس سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی

مدل	مجموع مجذورات	ضریب همبستگی چندگانه	مجدور ضریب همبستگی چندگانه	Df	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
۱	۲۱۶۲۱۲/۲۵۱	۰/۸۵۰	۰/۷۲۳	۲	۱۰۸۱۰۶/۱۲۶	۱۶۱/۷۷۶	۰/۰۰۱
	۸۲۸۶۲/۵۹۹			۱۲۴	۶۶۸/۲۴۷		
	۲۹۹۰۷۴/۸۵۰			۱۲۶			
	رگرسیون						
	باقیمانده						
	کل						

نتایج جدول ۶- خلاصه مدل پیش بینی هوش عاطفی براساس سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی را نشان میدهد. طبق نتایج فوق، مقدار آماره F برای بررسی تاثیر سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی در پیش بینی هوش عاطفی در سطح معناداری $p < 0/001$ معنادار است. طبق مدل ۱ و با توجه به آماره R^2 (ضریب تعیین)، ۰/۷۲۳ درصد از واریانس هوش عاطفی توسط سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی تبیین میشود.

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش محدودیتهایی وجود داشت که از جمله ی آنها میتوان به این موارد اشاره کرد: این پژوهش مبتنی بر جامعه ی آماری مادران دارای کودکان اوتیسمی شهر تبریز می باشد، بنابراین تعمیم آن به سایر جوامع آماری باید با احتیاط صورت پذیرد. بعضی از عواملی چون ترتیب تولد، سطح تحصیلات والدین و وضعیت اقتصادی-اجتماعی مادران خارج از کنترل پژوهشگر بود. به برنامه ریزان و مسئولان توصیه می شود با توجه به نتایج این پژوهش و پژوهشهای مشابه اقدام به طراحی برنامه هایی برای افزایش هوش عاطفی مادران دارای کودکان اوتیسمی بخصوص از طریق سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی کنند. همچنین سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی، عاملی مهم در تعاملات اجتماعی است و بر هوش عاطفی تأثیر دارد. لذا توصیه می شود در خصوص افزایش هوش عاطفی مادران توسط مسئولین اتخاذ شود و زمینه هایی برای افزایش سازگاری اجتماعی و بهزیستی روانشناختی اتخاذ گردد.

پیشنهادهای پژوهشی

۱- این تحقیق در مناطق دیگر و در سطح کشور انجام و نتایج با هم مقایسه شود.

۲- ویژگی های دموگرافیکی مادران نیز مورد بررسی قرار گیرد.

۳- در کنار پرسشنامه از ابزارهای سنجشی دیگری چون مشاهده و مصاحبه نیز استفاده شود.

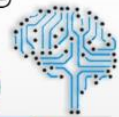
۴- در انجام تحقیقات مشابه به محدودیت های این تحقیق توجه گردد.

منابع

تحقیقات و فناوری.

احمدی سرخونی، حسن؛ سعادت زاده، علی و زینلی پور، محمد. (۱۳۹۴). رابطه هوش عاطفی، خودپنداره، هوش عاطفی با پیشرفت تحصیلی، فصلنامه نامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۲، ۵۶، ۹۹-۱۱۳.

- امینی ها، حسن (۱۳۸۴). بررسی تاثیر هوش عاطفی و عوامل جمعیت شناختی بر سازگاری اجتماعی، فراسوی مدیریت، ۵، ۲۰، ۱۶۴-۱۴۵.
- آهنگر قربانی، زهره؛ حسین خانزاده، عباسعلی؛ خسروجاوید، مهناز و صادقی، عباس (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش کارکرد های اجرایی بر مهارت های اجتماعی دانش آموزان با نارساخوانی. ۵ (۱۹). ۱۱۱-۱۲۸.
- باباپور، خیرالدین (۱۳۹۴). بررسی رابطه باورهای فراشناختی با بهزیستی روانشناختی و هوش عاطفی، همایش ملی یافته های علوم شناختی در تعلیم و تربیت، ۴، ۷، ۱۱۰-۹۸.
- بخشی ارجنکی، رضا؛ شریفی، حامد و قاسمی پیربلوطی، حسن (۱۳۹۴). بررسی رابطه بهزیستی روانشناختی با نگرش دینی، عزت نفس و هوش عاطفی، روانشناسی معاصر، ۱۲، ۱۷، ۱۲۰-۹۹.
- بخشی، شهربانو (۱۳۹۳). بررسی اثربخشی آموزش مهارت های اجتماعی بر اضطراب اجتماعی و سلامت اجتماعی دانش آموزان دختر سال سوم مقطع متوسطه منطقه ۲ شهر قم. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور استان تهران - مرکز پیام نور تهران.
- براتی، هاجر (۱۳۹۱). اثربخشی آموزش مهارت های اجتماعی بر رفتار سازگارانه و مهارت های اجتماعی دختران با سندرم داون ۸ تا ۱۲ سال. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- بشارت، علی (۱۳۸۱). باورهای انگیزشی، راهبردهای شناختی باهوش عاطفی، نشریه علمی پژوهشی آموزش وارزشیابی، ۸، ۲۱، ۱۰۲-۹۲.
- به - پژوه، احمد؛ سلیمانی، منصور؛ افروز، غلامعلی و غلامعلی لوسانی، مسعود (۱۳۸۹). تاثیر آموزش مهارت های اجتماعی بر سازگاری اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دیرآموز، فصلنامه نوآوری های آموزشی، سال نهم، شماره ۳۳، صص ۱۸۶-۱۶۳.
- بهرامی، محمد و مشعوف، زهرا (۱۳۹۳). بهزیستی روانشناختی و اجتماعی والدین پیش بین کننده اضطراب نوجوانان، روان شناسی معاصر، ۱۲، ۸، ۹۹-۸۱.
- جوشن لو، علیرضا (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش مهارت های هوش عاطفی بر بهزیستی روانشناختی مادران حاتمی، محمد و کاوسیان، جواد (۱۳۹۲). اثربخشی آموزش مهارت های زندگی بر سازگاری فرزندان شاهد و ایثارگر. مجله روانشناسی مدرسه، ۲ (۲)، ۵۷-۴۴.
- خدایاری فرد، محمد (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانشجویان شاهد و غیر شاهد، طرح پژوهشی مؤسسه روانشناسی و علوم تربیتی.
- خواجوی، محمدرضا (۱۳۹۲). بررسی رابطه الگوی فرزند پروری بهزیستی روانشناختی والدین و اضطراب، مجموعه مقالات کنگره انجمن روانشناسی ایران، ۱۵، ۸، ۶۰-۴۱.
- خوشدل، رضا (۱۳۹۷). بررسی هوش عاطفی با بهزیستی روانشناختی و افسردگی دختران نوجوان، علوم تربیتی، ۳، ۹، ۹۵-۸۶. دارای کودکان اوتیسم، مجله روانشناسی بالینی، ۳، ۶، ۸۵-۶۷.
- دارای کودکان اوتیسم، فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی. ۶، ۲، ۶۳-۸۴.
- راستگویی محمد و جوکار، رضا (۱۳۹۶). رابطه بین هوش عاطفی و هوش معنوی و اضطراب، رضویان شاد، رضا (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر سازگاری مادران دارای کودکان مبتلا به اوتیسم، ساجدی، فیروزه؛ تجریشی، معصومه؛ به پژوه، احمد و براتی، هاجر (۱۳۹۱). اثربخشی آموزش مهارت های اجتماعی بر رفتار سازگارانه و مهارت های اجتماعی دختران با سندرم داون ۸ تا ۱۲ سال. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

- سلمانیپور، علی، علیتی، حسین، افخم، محمدرضا و شکرزاده، مرتضی (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش مهارت سیاروچی، علی (۱۳۹۶). رابطه ی سبک دلبستگی مادران با بهزیستی روانشناختی و هوش عاطفی کودکان، فصلنامه پژوهش های نوین در روانشناسی، ۵، ۷، ۱۰۶-۹۹
- صفوی، علی و لطفی، حمید (۱۳۹۶). تأثیر آموزش مهارت های اجتماعی بر سازگاری اجتماعی و هوش عاطفی، فصلنامه نوآوری های آموزشی، سال نهم، شماره ۳۳، صص ۱۸۶-۱۶۳.
- طرح پژوهشی مؤسسه روانشناسی و علوم تربیتی.
- قائدی، فرهاد و یعقوبی، وحید (۱۳۹۷). تعیین رابطه ی کارکرد خانواده و هوش هیجانی با بهزیستی روانشناختی، مجله روانشناسی معاصر، ۳، ۸، ۷۹-۵۶.
- کوچک انتظار، رضا (۱۳۹۵). بررسی رابطه هوش عاطفی و سازگاری اجتماعی و مدیریت عواطف، روانشناسی معاصر، ۳، ۶، ۲۳-۱۶.
- گلمن، دانیل (۱۳۹۴). هوش هیجانی. ترجمه ی نسرین پارسا. تهران: رشد.
- مجله روانشناسی، ۱۶، ۳، ۶۱-۵۷.
- مقیم، رضا (۱۳۹۵). بررسی رابطه هوش عاطفی و خودتنظیمی با مهارت های زندگی، مجله روانشناسی تربیتی، ۳، ۹، ۴۲-۲۴. منابع انگلیسی
- منصوری، بهزاد (۱۳۸۰). هوش عاطفی و خلاقیت و اضطراب مادران دارای کودکان مشکلدار، روان شناسی معاصر، ۹، ۱۵، ۴۷-۳۱.
- مهرابی زاده هنرمند، مهناز، تقوی، فرخنده و عطاری، یوسف علی (۱۳۸۸)، تأثیر آموزش جرأت ورزی بر مهارت های اجتماعی، اضطراب اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر، نشریه علوم رفتاری، شماره ۷، ۵۹-۶۴.
- مهوش ورنوسفادرائی، عباس؛ پرهون، کمال؛ ابراهیمی، مجتبی و محکی، فرهاد (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش مهارت های اجتماعی بر بهبود هراس اجتماعی افراد دارای آسیب شنوایی. مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۳ (۴). ۵۴۹-۵۵۴.
- میردریکوندی، حسین (۱۳۹۵). هوش عاطفی و ارتباط آن با سازگاری اجتماعی و مهارت های زندگی، آموزش و ارزشیابی علوم تربیتی، ۴، ۷، ۸۳-۶۹.
- نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی - دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- نجد، زهرا؛ مصاحبی، علی و آتش پور، حسین (۱۳۹۶). بررسی رابطه بهزیستی روانشناختی و سازگاری اجتماعی. فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۷، ۱۰، ۶۰-۶۳.
- نصرآبادی، فاطمه (۱۳۹۳). اثربخشی آموزش مهارت های اجتماعی بر اضطراب و سازگاری دختران. پایان نیشابوری دهقانی، حمید و مقصودی (۱۳۹۴). نقش هوش عاطفی در بهزیستی روانشناختی مادران های اجتماعی بر رفتار سازگاران و مهارت های اجتماعی و بهزیستی روانشناختی مادران. وزارت علوم والی پور، علی (۱۳۹۴). بررسی اثربخشی آموزش مهارت های اجتماعی بر سازگاری اجتماعی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور استان تهران - مرکز پیام نور تهران.
- و ثوقی کیا، حسین (۱۳۹۵). بررسی رابطه هوش عاطفی و بهزیستی روانشناختی با خلاقیت، مجله روانشناسی تربیتی، ۹، ۴، ۴۹-۳۶.
- یگانه، طیبیه؛ حسینخانزاده، عباسعلی و زریخش، محمدرضا (۱۳۹۳). اثربخشی آموزش مهارت های اجتماعی با شیوه شناختی - رفتاری بر کاهش نشانه های اختلال نارسایی توجه/فزون کنشی در دانش آموزان. فصلنامه شناخت اجتماعی، ۳ (۵). ۷۲-۵۷.
- یوسفی، فریده و کشاورزی، سمیه (۱۳۹۶). بررسی تاثیر هوش عاطفی بر خلاقیت و مهارت های زندگی، فصلنامه روانشناسی، ۵، ۷، ۱۲-۳۴

- .B, Desi & De ,Ryan ;(۲۰۱۰) Fury Vising ;(۱۹۹۹) H ,Adeline ;(۱۹۹۷) M ,Bazner
individual ,being-well psychological on intelligence emotional of effect the Investigating
.۷۸-۹۰ ,۷ ,۹ ,Psychology of Journal ,efficacy-self and adjustment
- and Welfare Psychological on Intelligence Emotional of Impact The .(۲۰۱۵) al et ,Bobatsiz
.۷۴-۹۹ ,۱۱ ,۹ ,Psychology of Journal ,Children Problematic with Mothers of tyCreativi
- .D ,Kamps & ,H ,Wills ,H J ,Wehby ,L ,Williams ,A R ,Larsen ,P ,Caldarella
of evaluation psychometric A :school elementary in skills social and academic Monitoring
-۷۸ ,(۲)۱۹ ,Interventions Behavior Positive of Journal .Survey Performance Classroom the
.۸۹
- its and intelligence emotional between relationship the Investigating .(۲۰۱۵) F ,Carter
۴۵-۴۵ ,۹ ,۴ ,Psychology of Journal ,mothers of being-well psychological with components
- .R A ,Dillon & ,F ,Frankel ,R ,Ellingsen ,A ,Gantman ,A E ,Laugeson ,C Y ,Chang
spectrum autism with adolescents for training skills social in success treatment Predicting
.Skills Relational of chmentEnri and Education the for Program UCLA The :disorders
.۴۷۰-۴۶۷ ,(۴)۱۸ ,Autism
- social and intelligence emotional of variables two of study A .(۲۰۱۳) K ,Darvishliaj
.۴۳-۶۹ ,۹ ,۸ ,mothers of adjustment
- The .market labor the in skills social of importance growing The .(۲۰۱۷) J D ,Deming
.۱۶۴۰-۱۵۹۳ ,(۴)۱۳۲ ,Economics of Journal Quarterly
- and Intelligence Emotional between Relationship the Investigating .(۲۰۱۵) S ,Finston
.۳۱-۴۹ ,۸ ,۴ ,Children Autistic of Mothers of Welfare Psychological
- ,Adaptability of Effects Protective The .(۲۰۱۶) E C ,Sheehan & ,L J ,Reynolds ,D S ,Fisher
of Journal .Relationships Teacher-Student Externalizing on Skills Social and ,Skills Study
.۱۱۰-۱۰۱ ,(۲)۲۴ ,Disorders Behavioral and Emotional
- mothers' on components elligenceint emotional of effect the Investigating .(۱۹۴۸) M ,Gardner
.۴۹-۷۶ ,۹ ,۶ ,creativity and anxiety
- EBD for risk at students for interventions skills social based-Evidence .(۲۰۱۵) F ,Gresham
.۱۰۴-۱۰۰ ,(۲)۳۶ ,Education Special and Remedial
- .W S ,Hystad & ,K O ,Olsen ,S ,denSan ,R E ,Saus ,R ,Espevik ,H B ,Johnsen
relation the :mediator as duties operational for motivation and moderator a as Hardiness
a in strain perceived and ,satisfaction performance ,efficacy-self operational between
-۳۳۱ ,(۴)۳۲ ,Psychology Criminal and police of Journal .oscenari training police simulated
.۳۳۹

- systematic a .stroke after management-self and efficacy-Self .(۲۰۱۱) A ,Riazi & ,F ,Jones
 .۸۱۰-۷۹۷ ,(۱۰)۳۳ ,rehabilitation and Disability .review
- .(۲۰۱۶) .B ,King & ... ,R ,Whitney ,F ,Orlich ,W ,Shih ,M ,Kretzmann ,M ,Dean ,C ,Kasari
 randomized A .school at groups skills social and disorder spectrum autism with Children
 Psychology Child of Journal .composition peer and approach intervention comparing trial
 .۱۷۹-۱۷۱ ,(۲)۵۷ ,Psychiatry and
- and being-well psychological between relationship the of study A .(۲۰۱۲) M ,Lopez Z; ,Keys
 .۶۸-۸۹ ,۶ ,۸ ,Psychology of Journal ,efficacy-self and intelligence emotional
- ndomizedra A .(۲۰۱۵) R ,Ellingsen & ,K ,Orenski ,K .S ,Kapp ,A ,Gantman ,A .E ,Laugeson
 The .disorder spectrum autism with adults young in skills social improve to trial controlled
 -۳۹۷۸ ,(۱۲)۴۵ ,Disorders Developmental and Autism of Journal .program @PEERS UCLA
 .۳۹۸۹
- mothers' on being-well icalpsycholog of effect the Investigating .(۲۰۱۴) J ,Deaner ;H ,Lucas
 .۴۴-۶۹ ,۷ ,۱۰ ,Psychology of Journal ,adaptation and creativity
- .adolescents and children of skills Social .(۲۰۱۴) .G ,Gimpel & ,W .K ,Merrell
 .Press Psychology .treatment ,assessment ,Conceptualization
- of Welfare Psychological and Intelligence Emotional of Study A .(۲۰۱۰) J Gomez & Novaya
 .۴۵-۶۷ ,۷ ,۵ ,Psychology Clinical of Journal ,Mothers
- & ... ,F .G ,Busatto ,S ,Scivoletto ,B ,Santos Dos ,L .A ,Milioni ,A .P ,Oliveira de ,M ,Ometto
 .adolescents maltreated in traits psychopathic and skills Social .(۲۰۱۶) J .P ,Cunha
 .۴۰۵-۳۹۷ ,(۴)۲۵ ,psychiatry adolescent & child European
- being-well psychological between relationship the of study A .(۲۰۱۸) J ,Deaner ,M ,Powert
 -۳۹ ,۸ ,۹ ,Psychology of Journal ,ceintelligen emotional and creativity and efficacy-self and
 .۲۸
- relationship the of study A .(۲۰۱۶) .Q ,Raju & H ,Ravindanan from Quoted .(۱۹۹۳) .D ,R
 with children with mothers of adjustment social and intelligence emotional between
 .۵۳-۶۸ ,۹ ,۷ ,autism
- integrated an Testing :theory a toward Moving .(۲۰۱۷) .S .R ,gaTokuna & ,W .M ,Savage
 .efficacy-self Internet and ,skills social ,aggression ,perpetration cyberbullying of model
 .۳۶۱-۳۵۳ ,۷۱ ,Behavior Human in Computers
- and ,support social ,skills Social .(۲۰۱۶) .P ,Swiatkowski & ,M ,McNelis ,C ,Segrin
 Human .Model Vulnerability Deficit Skills Social the of test A :distress psychological
 .۱۳۷-۱۲۲ ,(۱)۴۲ ,Research Communication
- emotional of components the between relationship the of study A .(۲۰۱۳) .Ch ,Vladislav
 .۲۹-۴۸ ,۶ ,۴ ,children problem with parents of being-well psychological nda intelligence

فصلنامه ایده های نوین

روانشناسی

دوره ۸، شماره ۱۲، بهار سال ۱۴۰۰